

Veronika Shyliuk,

Zhytomyr Ivan Franko State University,

Post-graduate Student, Teacher, the Faculty of Foreign Languages

Markers of Hedging as Means of Sociolinguistic Identification of the Speaker in Spoken American Academic Discourse

Abstract: The article deals with the problem of sociolinguistic identification of speakers in spoken American academic discourse. The paper presents the classification of hedging markers as means of sociolinguistic identification of speakers in academic discourse.

Keywords: identification, identity, discourse markers, hedges.

Вероніка Шилюк,

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, аспірант, викладач,

факультет ННІ іноземної філології

Маркери применшення категоричності висловлення як засоби соціолінгвістичної ідентифікації мовця в усному американському академічному дискурсі

Анотація: Стаття присвячена проблемі соціолінгвістичної ідентифікації мовців в усному американському академічному дискурсі. У публікації надано класифікацію маркерів применшення категоричності висловлення як засобів ідентифікації мовців в академічному дискурсі.

Ключові слова: ідентифікація, ідентичність, дискурсивні маркери, маркери применшення категоричності висловлення.

У сучасній комунікативній лінгвістиці набуває актуальності виявлення принципів взаємодії різних комунікативних кодів у межах єдиного комунікативного простору. Враховуючи те, що людина є соціальною істотою, цілком зрозуміло, що її соціальні характеристики (вік, рівень освіти, професія, стать, соціальне положення) зумовлюють особливості її мовлення, тобто певним чином виокремлюють її серед інших. За таких обставин актуальності набуває проблема ідентифікації особистості у системі соціальних координат.

У нашому дослідженні ідентичність, услід за В. Еванс [1], ми визначаємо як властивість людини, пов'язану з її відчуттям приналежності до певної групи та включає етнічний, расовий, гендерний аспекти тощо. Категорія ідентичності є об'єктом аналізу в багатьох суспільних та гуманітарних науках: філософії (М. Козловець (2009), М. Степико (2011), Н. Яковенко (2012) та ін.), культурології (Т. Воропаєва (2006), Т. Вендіна (2006), С. Кеслінг (2006) та ін.), соціології (С. Макеев (1996), Є. Біленький (2006), Е. Бабосов (2013) та ін.), психології (Л. Шнейдер (2001), В. Бродовська (2007), К. Врян (2007) та ін.), соціолінгвістиці (Н. Мечковская (2000), Е. Головкин (2001), Н. Вахтін (2004) та ін.). Незважаючи на велику кількість робіт присвячених дослідженню лінгвальних засобів ідентифікації особистості в різних типах дискурсу ще потребують подальшого аналізу. Метою запропонованої статті є здійснення класифікації маркерів применшення категоричності висловлення засобами конструювання ідентичності мовця в усному американському академічному дискурсі.

Для розкриття впливу дій соціуму на особливості мови надзвичайно важливим є врахування всіх факторів, що дозволяють соціально диференціювати мовця, включаючи всі мовні рівні, елементи, системи й підсистеми. При цьому основною одиницею соціолінгвістичного аналізу соціальної ідентифікації є так звані соціолінгвістичні змінні. Такими змінними у нашій роботі виступають соціально марковані мовні одиниці, до яких ми відносимо дискурсивні маркери, які ідентифікують мовця в комунікативному середовищі.

Під дискурсивними маркерами розуміються одиниці, які, з одного боку, забезпечують зв'язність тексту, а з іншого — найбезпосереднішим чином відображають процес взаємодії мовця і слухача, позицію мовця: те, як мовець інтерпретує факти, про які він повідомляє слухача, як він оцінює їх з точки зору рівня важливості, правдивості, можливості тощо. Саме ці одиниці керують процесом спілкування: вони виражають істинні й етичні оцінки, пресупозиції, думки,

співвідносять, зіставляють і протиставляють різні твердження мовця чи спілкування мовців один із одним [2]. М.Б. Бергельсон зазначає, що дискурсивні маркери виступають регуляторами інформаційного потоку та регуляторами стосунків комунікантів [3].

Оскільки природа дискурсу є соціальною, суттєвий вплив на використання дискурсивних маркерів мають такі соціальні фактори, як: соціально-професійна приналежність комунікантів, гендерна і вікова диференціація, сфера і ситуація мовленнєвого спілкування. Кожен із перерахованих факторів впливає на допустимість вживання того чи іншого дискурсивного маркера в певній комунікативній ситуації, на нормативність/ненормативність його використання.

До дискурсивних маркерів відносять опорні слова, оскільки їх основною функцією є структурно-сміслова організація наукового тексту – оформлення судження, зв'язування окремих текстових фрагментів. Дискурсивні маркери виступають і як елементи тексту, які, як допомагають уточнити передану інформацію, так і зробити її некатегоричною [4]. Серед таких маркерів ми виокремлюємо маркери зменшення категоричності висловлення [4-12].

К. Хайленд визначає маркери зменшення категоричності висловлення як лінгвістичні засоби, які використовуються для позначення а) нестачі повного висвітлення правди супроводжувального твердження або б) бажання не виражати висвітлення правди категорично. Ці маркери є, таким чином, засобами, за допомогою яких мовець може представляти твердження як думку, а не факт [7]. Основне їх призначення – це використання навмисно ухильних чи двозначних тверджень, надання висловлюванню розмитості, уникнення остаточної відповіді на запитання, невизначеність, невпевненість [13].

На системно-мовному рівні маркери зменшення категоричності висловлення можуть бути представлені по-різному: лексико-граматичними одиницями, синтаксичними структурами, засобами просодики.

Існують різні класифікації маркерів вираження зменшення категоричності висловлення (R. Quirk (1985), Hyland (1988), A. Prince, J. Frader, C. Bosk (1982), Е. Мусієнко (2012), А. Ярхо (2004) та ін.). У нашій роботі пропонуємо власну, здійснену на синтезі існуючих в лінгвістичній літературі, класифікацію маркерів зменшення категоричності висловлення, що існують в усному академічному дискурсі.

У нашій класифікації виділяємо три групи маркерів зменшення категоричності висловлення:

I. Маркери зорієнтовані на слухача (*hearer oriented*), що вживаються для привертання уваги слухачів, залучаючи їх до участі в академічній комунікації.

II. Маркери зорієнтовані на мовця (*speaker oriented*), що вживаються для вираження особистої думки та знань мовця, орієнтуючи його на передачу інформації аудиторії та одночасно на дотримання мовного етикету.

III. Маркери зорієнтовані на організацію дискурсу (*discourse organizing*), які вживаються задля привернення уваги до певних частин висловлення, уникнення категоричних тверджень та категоричності, прийняття альтернативних варіантів.

Розглянемо детальніше групу **маркерів зорієнтованих на слухача (*hearer oriented*)**. Вони виражаються сполученнями займенника *you* з повнозначними або модальними дієсловами. Наприклад: *you see/ think/ could/ might/ know/ (all) assume/ may* та ін.

Маркери зорієнтовані на мовця (*speaker oriented*), вслід за Прінсом [10], поділяємо на **маркери вираження особистої оцінки (*personal evaluations*)** (переклад наш. – В. В.), що вживаються для передачі власної думки та приблизних припущень по відношенню до слухача задля привернення уваги та залучення до комунікації та **маркери вираження апроксимації (*approximators*)** (переклад наш. – В. В.), що використовуються для вираження приблизних припущень.

У свою чергу **маркери вираження особистої оцінки** поділяються на дві підгрупи: **атрибутивні маркери (*attributive shields*)** (переклад наш. – В. В.), що вживаються для цитування та перенесення відповідальності за сказане на іншу особу. До них ми відносимо такі синтаксичні утворення, які складаються із особового займенника другої або третьої особи однини з повнозначним дієсловом, як наприклад: *they say..., according to..., it is assumed...* та ін.

Другою підгрупою **маркерів вираження особистої оцінки** є **маркери особистого вираження ймовірності (*plausibility shields*)** (переклад наш. – В. В.), що використовуються для передачі особистої думки, оцінки, припущення. До цієї підгрупи ми відносимо синтаксичні одиниці, в структурі яких є особовий

займенник першої особи однини з повнозначним дієсловом, та *let's* з дієсловом. Наприклад: *I guess/ think/ hope/ would, let's say* та ін.

Маркери вираження апроксимації (*approximators*) ми поділяємо на:

1) маркери адаптації (*adaptors*) (переклад наш. – В. В.), які включають одиниці вираження приблизних тверджень, завуальованих оцінних номінацій. До них ми відносимо такі прислівникові сполуки, як, наприклад, *sort of, something/ look/ stuff/ things like that/ this/ say, (less) likely* та ін.

2) маркери вираження відносного значення (*rounders*) (переклад наш. – В. В.), що вживаються для передачі умовності, невпевненості, етикетної некатегоричності, зменшення впевненості в істинності висловлювання. До неї включаються:

- модальні дієслова: *would, could, might, may, should* та ін.
- прислівники: *maybe, well, sometime, probably, about, pretty, almost, around, adv+ enough, rather, quite* та ін.
- дієслова: *tend to, seem to, to believe, think, to suggest, to argue* та ін.
- іменники: *thing, probability, a potential for, a few, a couple of* та ін.
- займенники: *something, someone, anybody, somebody* та ін.
- прикметники: *any, possible, some (of these/ of those/ things/ way/ other), certain* та ін.

3) маркери зменшення (*diminishers*) (переклад наш. – В. В.), що вживаються для применшення якісних та кількісних показників. Це прислівникові сполуки. Наприклад: *more or less, at least, a little/ some bit of, a little* та ін.

4) маркери вираження частотності (*frequency markers*) (переклад наш. – В.В.), які використовуються задля відходу від чіткого вираження часового параметру. Наприклад: *for (a little) while, occasionally* та ін.

Третьою групою є **маркери зорієнтовані на організацію дискурсу (*dis-course organizing*)** виражаються за допомогою:

- **зв'язуючих ад'юнктів (*conjunctive adjuncts*)** (переклад наш. – В. В.). Наприклад: *at least, to put it mildly, at some point, at some level, up to a certain point, so to speak* та ін.
- **неособових відносних займенників (*indefinite relatives*)**. Наприклад: *whatever, whoever, wherever, whichever, whatever, whatsoever* та ін.

- **синтаксичних маркерів та деперсолізованих зворотів**, що складаються із вказівного займенника *it* з повнозначним або модальним дієсловом, наприклад: *it's like, smb/ smth/ it would + Infinitive, it may + Infinitive, that would (not) + Infinitive, it seems, there/ it/ that/ this could be, it/ that/ this can be, it could be argued* та *in*.

Вважаємо, що розроблена класифікація маркерів применшення категоричності висловлення може слугувати для дослідження соціолінгвістичної ідентифікації мовця в академічному дискурсі. Припускаємо, що частота вживання певних маркерів буде залежати від гендерної приналежності мовця, академічної ролі комунікантів та предметної галузі. Перспективу проведення подальших розвідок з обраної проблематики ми вбачаємо у верифікації висловленого припущення із залученням матеріалу з корпусу академічного мовлення, зокрема Мічиганського корпусу академічного мовлення (MICASE – Michigan Corpus of Academic Spoken English).

Список літератури:

1. Evans V. Cognitive Linguistics: An Introduction / V. Evans, M. Green. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. – P. 132.
2. Баранов А. Н. Путеводитель по дискурсивным словам русского языка / А. Н. Баранов, В. А. Плунгян, Е. В. Рахилина. Москва: Азбуковник, 1993. — С. 7.
3. Бергельсон М. Б. Дискурсивные маркеры как часть речи / М. Б. Бергельсон // Типология языка и теория грамматики: материалы междунар. конф., посвященной 100-летию со дня рождения С. Д. Кацнельсона (Санкт-Петербург, 2730 ноября 2007 г.) / отв. ред. М. Д. Воейкова. СПб.: МИРС, 2008. С. 25-27.
4. Марюхин А. П. Непрямая коммуникация в научном дискурсе: автореф. дис. на получ. науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 «Теория языка» / А. П. Марюхин. – М., 2010. – С 4.
5. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. – London: Longman, 1985. – 1779 p.
6. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Use / P. Brown, S. Levinson. – L., NY, etc.: CUP, 1987. – 345 p.
7. Hyland K. Nurturing Hedges in the ESP Curriculum System / K. Hyland // Pergamon. – 1996. – No 24. – P. 477-490.

8. Urbanová L. On Expressing Meaning in English Conversation: Semantic Indeterminacy / L. Urbanová: Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Filozofická fakulta, 2003. – 121 p.
9. Lakoff G. Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts / G. Lakoff // Journal of Philosophical Logic. – 1973. – № 2. – P. 458-508.
10. Prince E. F. On hedging in physician-physician discourse / E. F. Prince, J. Frader, J. C. Bosk. Norwood: Linguistics and the Professions, 1982. – P. 83–97.
11. Ярхо А. В. Комунікативна стратегія невпевненості в сучасному англomовно-му діалогічному дискурсі [Електронний ресурс] / А. В. Ярхо. – Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua/content/32017.html#download>.
12. Ільченко О. М. Етикетизація англо-американського наукового дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. М. Ільченко. – К., 2002. – 37 с.
13. Holmes J. Functions of "You Know" in Women's and Men's Speech / J. Holmes // Language in Society. – 1986. – №15. – P. 1-22.